

IRODALOM.

L'Ecole eschatologique et ses adversaires. — Etude critique de l'interprétation de la notion du Royaume de Dieu chez Jésus depuis Strauss jusqu'à nos jours. Par Louis Kovács, Docteur en théologie de l'Université de Strasbourg. Strasbourg, 1938. 154 lap.

A magyar teológiai irodalomban ritkák az idegen nyelven megjelent munkák. Kovács Lajos sepsiszentgyörgyi unitárius lelkész — aki az unitáriusok nagynevű Kriza János püspökének dédunokája — kolozsvári teológiai tanulmányainak befejeztével hét esztendő teltőlött külföldön. Németországban Marburgban, Angliában Oxfordban, Franciaországban Strasbourgban tanult, s utóbbi helyen szerezte meg a nem nagyon gyakori teológiai dr. címet fenti címen francia nyelven megjelent munkájával. Erdélyben szorgalmasan dolgozó fiatal lelkészársunk könyvét az alábbiakban ismertetjük:

Dr. Kovács Lajos: Az eszkatológiai iskola és ellenfelei c. tanulmányában az újszövetségi teológiai kutatás egyik legnagyobb és eddig véglegesen meg nem oldott problémáját teszi vizsgálatá tárgyává, hogy mit értett Jézus „Isten országán”, mely tanításainak és egész gondolkodásának középpontjában állott.

Jézus a szinoptikus evangéliumok szerint nem határozta meg az Isten országát. Nem volt szükség reá, mert ez a fogalom kortársai előtt a zsidók körében közismert volt. Sajnos a szinoptikus evangéliumok nem egyféleképen beszélnek az Isten országáról, sőt az a benyomásunk a szinoptikus szövegek olvasása során, hogy az Isten országáról szóló szövegek nem egyszer ellentétben állanak egymással. Ezeknek az ellentéteknek, különféle értelmű szövegeknek közös nevezőre való hozását a bibliakritika egyik főcéljának tekintette.

A szerző 154 oldalra terjedő könyve kritikai képet kíván adni azokról a fontosabb megoldási kísérletekről, melyeket a XIX. század első negyede óta, vagyis a bibliakritika komoly megalapozásától kezdődőleg egészen napjainkig a protestáns teológusok felállították. Strauss v. It az első, aki a szinoptikus evangéliumokban található Isten országa problémáját világosan felismerte. A megoldáshoz természetesen nem jutott el, mert ehhez hiányzott a modern bibliakritika tudományos apparátusa, legfőképebben pedig az apokaliptikus irodalom ismerete. A probléma tárgyalását német, angol és francia tudósok folytatták, akiket munkánk részletesen ismertet fejtegetéseikkel egyetemben, s törekvéseiket kritikai megjegyzésekkel kíséri.

A könyv írója három fontosabb felfogást különböztet meg fejtegetéseiben, melyek az említett tudósoknál támogatásra találtak. I. A teljesen spirituálista, vagy eszkatológiaellenes álláspontra. II. A teljesen eszkatológikus álláspontra. III. A közvetítő álláspontra. Az ismertebbnevű tudósok közül az első gondolat képviselője a francia Th. Colani, a második eszmekör reprezentánsa J. Weiss és

Schweitzer, továbbá Goguel és Bultmann. A harmadik csoportnál két jellemző alosztályt kell megkülönböztetnünk: A lényegében spiritualista felfogást, mely az eszkatológikus felfogás jelenlétét elismeri ugyan Jézus tanításaiban, de annak nagy fontosságot nem tulajdonít, hanem a Jézus által hirdetett erkölcsstanra helyezi a főszűlyt, és az embernek is fontos szerepet ad Istenországa építésében. Ezen irány ismertebb képviselői: H. J. Holtzmann, E. Dobschütz és A. von Harnack. A másik irány, a lényegében eszkatológikus magyarázat Jézus tanításait lényegében eszkatológikusnak vallja, de ugyanakkor Istenországa jelenlétét is elfogadja valamilyen formában. E felfogás ismertebb reprezentánsai: H. D. Wendland, Rudolf Otto és J. Heering.

A szerző által elfogadott álláspont ez az utóbbi, melynek szempontjait az alábbiakban foglalhatjuk össze: Jézus tanítása lényegében eszkatológikus volt. Jézus hitte, hogy az Istenországa végleges megvalósulása Isten kizárólagos munkája. Az Isten országa csodálatos módon fog megvalósulni, Isten szuverén aktusa által, teljesen függetlenül az embertől. Annak dacára, hogy Isten országa megvalósulása lényegében a jövő kérdése, az Isten országa bizonyos tekintetben már a jelenben is megjelenik. Az Istenországa jelen van a világban, mint hatalom, mint erő, mely főképp Jézus gyógyító tevékenységében és a Sátán felett aratott győzelmeiben nyilvánul meg. Jézus tudatában van annak, hogy ő az Emberfia, aki a nagy változáskor el fog jönni ítélkezni. Ez a tudat adja Jézusnak azt a hitet, hogy az Istenországa már meg is jelent a földön az ő személyében. Az Istenországa jelen van csi-rájában, vagyis valódi formájában, de ez a forma kicsiny és rejtett. Miképpen a gabona magja, mely kezdetben kicsi és a föld alatt láthatatlanul meghuzódik, kifejlődik az aratásra, anélkül, hogy tudnók, hogy hogyan, épen úgy az Istenországa, melynek kezdete jelentéktelen, a maga teljességében csodálatos formában valósul meg a nagy változások idején.

Az elmondottakat egybefoglalva megállapíthatjuk, hogy Jézus gondolkozása és tanítása lényegében eszkatológikus. El kell azonban ismernünk azt, hogy vannak olyan kijelentései is, melyeket eszkatológiai szempontból megmagyarázni nem lehet. Egyiket a másik róvására tehát elhanyagolnunk nem szabad. Azon a megállapított tényen állva, hogy a szinoptikus evangéliumok nagy-része eszkatológikus értelemben magyarázandó, igyekeznünk kell a források tisztelben tartásával megtalálni a nem eszkatológikus kijelentéseknek a helyét és jelentőségét Jézus tanításaiban.

A fentiekben kívántuk összegezni ennek az érdekes s csak legfőbb pontjaiban ismertetett kritikai tanulmánynak eredményeit. A fiatal szerző további munkásságához sikert kívánunk. Gazdagítsa Erdély tudományos munkákban szegény irodalmát most már magyar nyelven népe és egyháza előhaladására.

Ferencz József.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvásóinkhoz. *Isten jóvoltából a „Keresztény Magvető“ 71-ik évfolyamát indítjuk el a jelen füzettel. Igy folyóiratunk Erdélynek a legrégebb magyar nyelvű kulturális munkása. A lefolyt nagy idő alatt sok vihart kiállott, de szép sikereket is aratott. Szükség volt és szükség van rá. E. K. Tanácsunk is az egyház minden tisztviselőjére és egyházközségére nézve anyagi és szellemi támogatását erkölcsileg kötelezővé tette. Fenntartása, sőt a lehető fejlesztése becsületbeli ügyünk. Ezért nem csupán az itt-ott nagyon felszaporodott hátralékok mielőbbi rendezését, hanem újabb előfizetők bejelentését is bizalommal és testvéri szeretettel kérjük.*

Bözödi György. Örömmel értesülünk, hogy Bözödi György, fiatal írónk, akit az U. I. T. a múlt évi közgyűlésén választott tagjai sorába, a Baumgarten irodalmi díjból 1000 Pengő jutalmat kapott. A derék fiatal írónak még sok szép sikert kívánunk.

Miron Cristea pátriárka-miniszterelnök ötvenezer lelt adományozott azoknak a magyar íróknak, akik a román írók munkáinak magyarra való fordításával előmozdították a román—magyar kulturális közéletet. Hír szerint a jutalomdíj szétosztásáról az „Erdélyi Helikon“ című irodalmi egyesület dönt a többi erdélyi magyar irodalmi társaság képviselőinek bevonásával.

Új doktor. *Vári Albertet*, ki a kolozsvári tudományegyetemet sikerrel végezte, 1938 december 18-án a jogtudományok doktorává avatták. A szorgalmas és törekvő ifjú doktornak sok szerencsét és sikert kívánunk.

A Biblia forgalma. A britt és külföldi bibliaterjesztő társulat évi jelentése szerint az elmúlt évben a Bibliát, vagy annak részeit 11 millió 636 ezer példányban terjesztette el. Azonban vannak ezenkívül más bibliaterjesztő társaságok is, amelyek szintén sokat terjesztettek el belőle. Európában 1 millió 500 ezer bibliát adtak el, 38 ezerrel többet, mint a megelőző évben. Ázsiában a legtöbbit Kína vásárolt, hol 3 millió fogyott el egy év alatt. Ezenkívül Japán, Mandzsúria, Korea, India vásárolt tetemes mennyiséget, amely országokban több mint 3 millió fogyott el. Romániában 90.613 bibliát vásároltak, amiből 57 ezer román, 21 ezer orosz nyelvű volt. Itt az eladott magyar nyelvű bibliák száma 7191 volt. A Biblia forgalma általában emelkedést mutat. Nagyobb visszaesés Spanyolországban, Franciaországban, Belgiumban és Németországon tapasztalható. Az elmúlt évben 11 új nyelven adta ki a társulat a Bibliát vagy egyes részeit. Így jelenleg 723 nyelven van forgalomban.